

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

*Зралко В.О., здобувач вищої освіти,
zralko.v@donnu.edu.ua*

*Науковий керівник: Ахновська І.О., к.е.н., доц., доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

Сьогодні пошук ефективних джерел фінансування підприємств, забезпечення прибутковості їх діяльності, а також підвищення ефективності управління їх активами є найважливішими детермінантами відродження національної економіки. Обсяг оборотного капіталу, який використовується в операційному процесі, різні види активів, що формуються за рахунок даного капіталу, визначна їх роль у прискоренні обороту капіталу й забезпеченні постійної платоспроможності підприємства визначають складність задач, пов'язаних з управлінням оборотними активами підприємства. Механізм реалізації комплексу цих завдань відображається у системі управління оборотними активами, що має бути розроблена на підприємстві.

Розгляду оборотних активів підприємства в системі його управління присвячено праці К.Азізової, І.Ахновської, Н.Дехтяр, О.Колодізева, Н.Купріної, І. Піскульової, Х.Баранюк, Т.Ступницької, А.Шаповалова та інші вчені. Проте для ефективного управління оборотними активами необхідно вдосконалення методичних і організаційних аспектів їх аналізу на базі глибокого вивчення теоретичних основ. У сучасній економічній літературі існує досить велика кількість понять, що вважаються близькими за своїм значенням, та різних підходів щодо визначення економічної сутності «оборотних активів». Аналіз літературних джерел свідчить, що єдності поглядів на економічний зміст категорії «оборотні активи» в нинішній час немає. Деякими дослідниками не розмежовуються такі терміни, як «оборотний капітал», «оборотні кошти», «оборотні активи», «мобільні кошти»,

«поточні активи», «оборотні фонди», «оборотні засоби» тощо. Тож метою дослідження є з'ясування сутності та ролі оборотних активів у системі управління підприємством.

Сьогодні підприємства функціонують в умовах нестабільного середовища диджиталізації, яка є комплексним процесом і передбачає впровадження цифрових технологій з метою

трансформації бізнес-моделей, робочих процесів та взаємодії з клієнтами, а також стосується змін в організаційній культурі, структурі та способів роботи [1]. У таких умовах суттєво збільшується роль управлінських підходів в діяльності підприємства. Термін «актив» походить від латинського слова *actives*, що означає «діючий», «діяльний». Проаналізувавши та узагальнивши визначення поняття «активи», слід зазначити, що й вітчизняні та зарубіжні науковці розуміють під даною категорією економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які необхідні для нормального функціонування підприємства та знаходяться у власності підприємства і використання яких приведе до надходження економічних вигод у майбутньому. Базуючись на існуючих тлумаченнях авторів щодо категорії «оборотні активи», можна сказати, що це є форма руху вартості, її кругообігу на підприємстві. Вони авансуються у вигляді грошей для створення запасів і готової продукції. Функція їх полягає у платіжно-розрахунковому обслуговуванні кругообігу цінностей. У цьому втіленні оборотні кошти слугують фінансовим важелем управління поточною господарською діяльністю підприємства.

На сьогоднішній день написано чимало праць, присвячених оборотним активам підприємства [2-5]. За результатами проведеного дослідження виявлено, що існує декілька різних підходів до визначення економічної сутності оборотних активів (таблиця 1).

Таблиця 1 – Підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства

<i>Підходи</i>	<i>Трактовка категорії «оборотні активи»</i>
Заснований на грошовій природі оборотних активів	Оборотні активи мають грошову природу, виконують функцію платіжно-розрахункового обслуговування кругообігу
Заснований на капітальній природі оборотних активів	Оборотні активи є частиною капіталу підприємства, вкладеного в його поточні активи впродовж одного операційного циклу, що забезпечує безперервність виробничого процесу
Заснований на майні оборотних активів	Оборотні активи трактуються як частина майна підприємства, що обслуговує поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного операційного циклу
Заснований на авансованій вартості оборотних активів	Оборотні активи трактуються як авансована вартість у грошові кошти та матеріальні цінності підприємства, які у процесі кругообігу переходять з однієї форми в іншу та повністю переносять свою вартість на готовий продукт впродовж одного операційного циклу

Перший підхід є дещо загальним і не розкриває всю сутність та економічну природу оборотних активів, сильно звужуючи їх економічний зміст. Вважаємо це через те, що в межах даного підходу розглядається тільки грошова форма руху оборотних активів, при цьому виділяється тільки їх платіжно-розрахункова функція. На нашу думку, оборотні активи приймають грошову форму на двох стадіях кругообігу ресурсів підприємства: на стадії придбання факторів виробництва і при отриманні від покупців грошових коштів за готову продукцію. На виробничій стадії кругообігу оборотні активи приймають натуральну форму, в зв'язку з чим, неправомірно говорити тільки про грошову форму їх руху. Другий підхід подобається дещо більше, оскільки повніше розкриває зміст категорії «оборотні активи підприємства», проте варто було б зробити акцент на мобільності оборотних активів. Третій підхід, на наш погляд, відображає здебільшого матеріальний аспект оборотних активів підприємства і не враховує вартісного. Згідно з четвертим підходом, оборотні активи не витрачаються, не споживаються, а авансуються та повертаються підприємству у процесі реалізації продукції.

Таким чином, можемо зробити висновок, що оборотні активи являють собою сукупність грошових активів і матеріально - речових цінностей, є частиною капіталу підприємства, беруть участь у створенні продукту, повністю споживаються у виробничому процесі і переносять свою вартість на вироблений продукт протягом операційного циклу.

Тепер варто розглянути види оборотних активів підприємства залежно від різних ознак: 1) залежно від участі в кругообігу оборотні активи функціонують у сфері виробництва та в сфері обігу; 2) за видами – запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів; запаси готової продукції; дебіторська заборгованість; грошові кошти та інші оборотні активи; 3) за способом відображення у балансі підприємства – матеріальні оборотні активи (запаси); кошти у розрахунках (дебіторська заборгованість) та грошові кошти; 4) за формами фінансування – матеріальні та фінансові оборотні активи; 5) за періодом функціонування – постійна і змінна частина оборотних активів; 6) за характером джерел формування: власні і запозичені; 7) за швидкістю обігу, з високою швидкістю, з середньою швидкістю, з низькою швидкістю обігу; 8) за ступенем ліквідності, абсолютно ліквідні, швидколіквідні, низьколіквідні; 9) за рівнем цінності: мінімально можливої цінності, середньо можливої

цінності, потенційно високої можливої цінності; 10) за рівнем ризиків – активи з виправданим ризиком, активи з підвищеним ризиком, активи з неприпустимим ризиком; 11) за видами ризиків – активи з ризиком нереалізації, активи з ризиком неповернення, активи з ризиком інфляції; 12) за ступенем захищеності від інфляції – оборотні активи, що не піддаються інфляційним втратам; оборотні активи, які піддаються інфляційним втратам; 13) за рівнем прибутковості: високоприбуткові, середньоприбуткові, неприбуткові, збиткові. Отже, узагальнюючи розглянуту класифікацію оборотних активів на основі виділених вченими-економістами різними критеріями та власного бачення щодо відношення класифікаційних ознак до оборотних активів, окреслимо переважні прикладні сфери їх використання: облік, аналіз, аудит, менеджмент. У підсумку необхідно зазначити, що розподіл оборотних активів на групи за різними ознаками є важливою умовою здійснення процесу управління оборотними активами підприємства. В умовах нестабільного середовища цифровізації це є одним з головних компонентів формування вдалої управлінської системи на підприємстві.

Література.

1. Ахновська І.О., Бондаренко Р.М. Науково-методичні підходи до визначення диджиталізації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. №6, С. 63-67. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.6-12>
2. Гаватюк Л.С., Пілат А.К. Удосконалення механізму управління оборотними активами як умова ефективного функціонування підприємств. *Економічні науки*. 2022. №1. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2022-en-1-32.pdf>
3. Гвоздей Н.І. Управління активами підприємства. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. №12. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12\(26\)-332-341](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12(26)-332-341)
4. Кубецька О.М., Остапенко Т.М., Палешко Я.С. Управління оборотними активами підприємства в особливих умовах. *БізнесІнформ*. 2022. №8, С. 159-165. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-8-159-165>
5. Кузнєцова Т.В., Лук'янчук Ю.А. Система управління оборотними активами як інструмент забезпечення платоспроможності підприємства. *Вісник НУВГП. Серія Економічні науки*. 2023. №1(101), С.56-65. URL: <https://doi.org/10.31713/ve120236>